



JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN
PAARD 2019

1.06.2020



Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Karolien Thijs
Hanne Geenen

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Depotnummer

Lay-out

Departement Landbouw en Visserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

1	Inleiding	5
1.1	wetgeving	5
1.1.1	Europese Fokkerijverordening	5
1.1.2	Vlaams Fokkerijbesluit	6
1.1.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	6
1.2	Erkenningen en toelatingen	7
1.2.1	Algemeen	7
1.2.2	Nationale handel versus intracommunautaire handel	7
2	Erkende centra	9
3	Spermawinning	12
3.1	Aantal ingezette hengsten	12
3.2	Aantal actieve centra	13
3.3	Aantal dosissen sperma	15
3.3.1	Vers sperma	15
3.3.2	Diepvriessperma	16
3.4	Verdeling per provincie	18
3.5	Handel in sperma	20
4	Embryotransplantatie en eicelwining	21
4.1	Embryowinning	21
4.1.1	In vivo	21
4.1.2	In vitro	21
4.2	Embryotransplantatie	22
4.2.1	In vivo	22
4.2.2	In vitro	22
5	Rol van het Departement Landbouw en Visserij	23
5.1	Fokkerij - stamboekwerking	23
5.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard	23

INLEIDING

Het jaarrapport 2019 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning en opslag van levende producten, zijnde sperma, eicellen en embryo's, in Vlaanderen tijdens het seizoen 2019.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinairetoelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

In 2019 waren er 100 centra erkend door de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Departement Landbouw en Visserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met cijfers van voorgaande jaren. Het jaarverslag geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

Het Departement Landbouw en Visserij dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.



Centra die beschikken over een intracommunautaire erkenning zijn door middel van een derogatie die verleend is door het Departement Landbouw en Visserij, in overeenstemming met de Fokkerijverordening, gemachtigd om zelf zoötechnische certificaten af te leveren voor levende producten op basis van de informatie die zij verkrijgen van de erkende stamboekverenigingen.

Tabel 1 geeft een overzicht van de activiteiten waarvoor een toelating of erkenning verleend wordt.

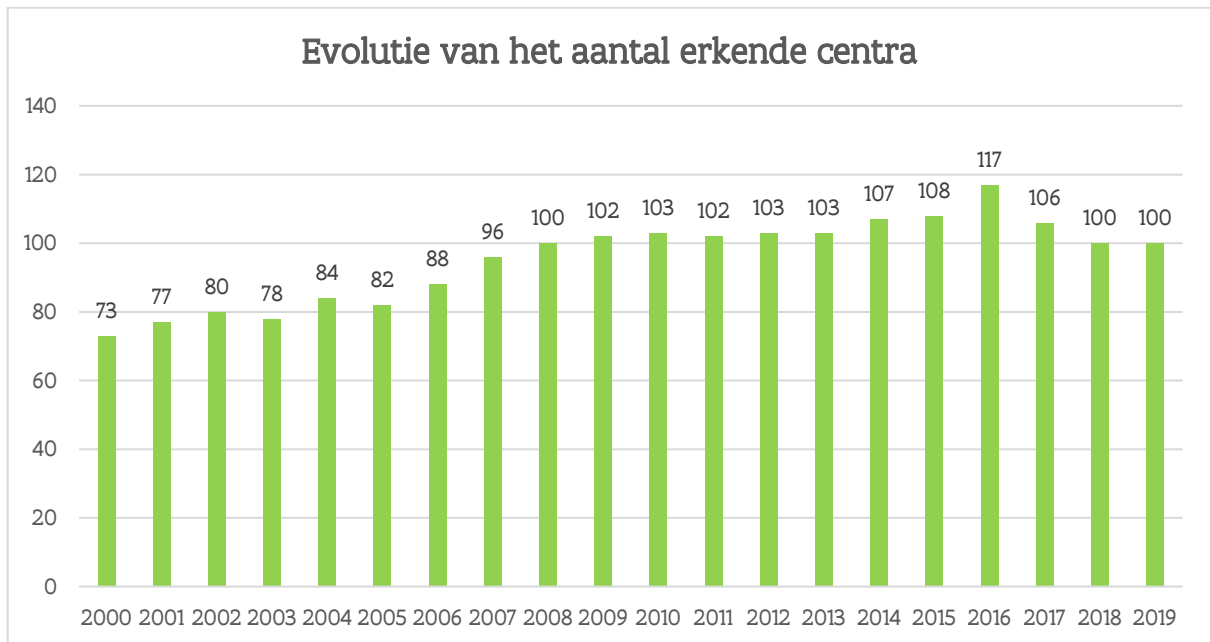
Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-productieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryo-productieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair



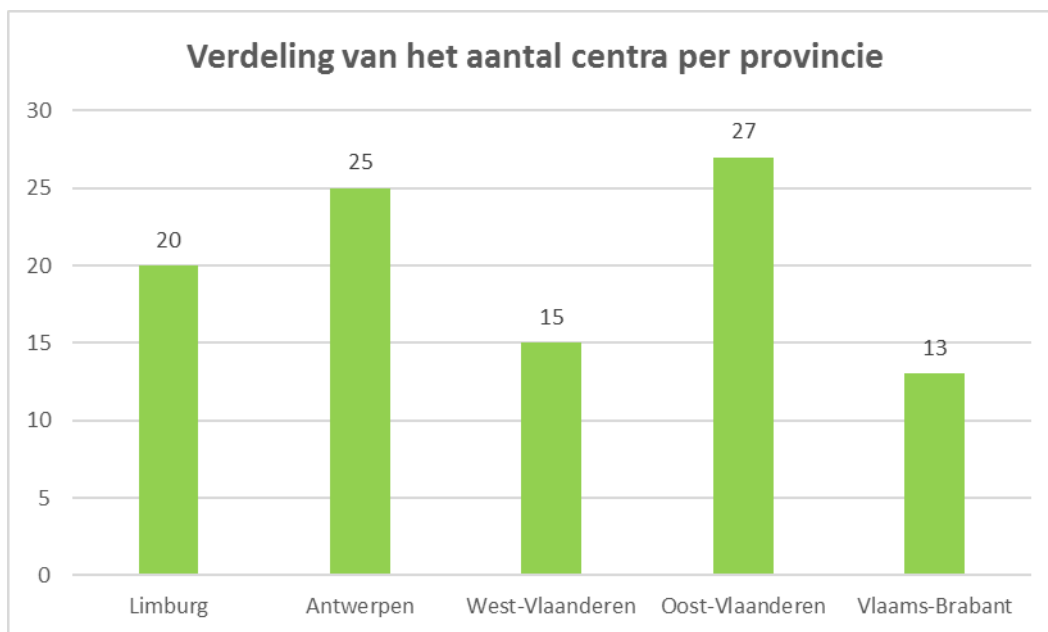
2 ERKENDE CENTRA

In 2019 waren er in Vlaanderen 100 centra erkend voor één of meerdere van de in tabel 1 vermelde activiteiten. Na de inwerkingtreding van het KB van 22 juni 2016 hebben verschillende centra, veelal met geen of lage activiteit de voorbije jaren, ervoor gekozen om hun erkenning te laten opheffen (figuur 1).



Figuur 1: evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

Bijlage 1 geeft de ligging van de erkende centra weer. De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Oost-Vlaanderen het grootste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal (figuur 2).



Figuur 2: aantal erkende centra per provincie

Tabel 2 en tabel 3 geven een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	10	12	8	8
Antwerpen	19	23	8	8
Oost-Vlaanderen	18	24	8	8
West-Vlaanderen	5	9	2	2
Vlaams-Brabant	9	12	4	4
Totaal	61	80	30	30

Tabel 3: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de intracommunautaire handel

Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	7	11	2	2
Antwerpen	3	5	0	0
Oost-Vlaanderen	4	4	1	1
West-Vlaanderen	5	6	3	3
Vlaams-Brabant	3	3	2	2
Totaal	22	29	8	8

Tabel 4 en tabel 5 tonen de evolutie van het aantal erkende activiteiten. Deze tonen aan dat de winning van sperma in een dalende trend zit terwijl activiteiten zoals opslag van sperma en winning en opslag van embryo's gestegen zijn de afgelopen jaren.

Tabel 4: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2012	69	75	12	12
2013	69	74	15	14
2014	70	76	18	16
2015	65	78	25	19
2016	76	82	29	20
2017	65	71	30	22
2018	60	66	30	20
2019	61	80	30	30

Tabel 5: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de intracommunautaire handel

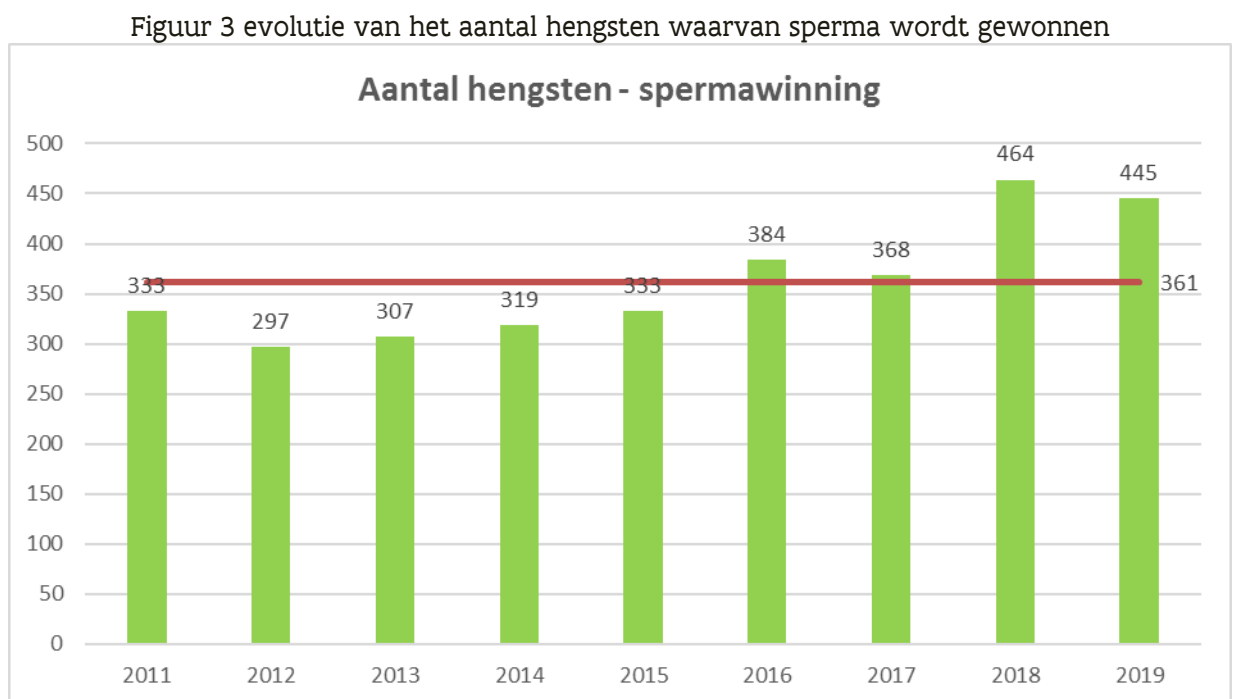
Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2012	20	21	7	7
2013	19	23	6	6
2014	20	25	6	6
2015	20	25	5	5
2016	22	28	4	4
2017	21	29	4	4
2018	20	28	5	5
2019	22	29	8	8

3 SPERMAWINNING

3.1 AANTAL INGEZETTE HENGSTEN

In 2019 waren er in totaal 445 actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning om vers en/of diepvriessperma af te nemen. Dit betekende een daling van het aantal aangeboden hengsten met 4,1% ten opzichte van 2018.

In figuur 3 is te zien dat er in de periode 2011-2019 jaarlijks gemiddeld 361 hengsten werden ingezet voor spermawinning.



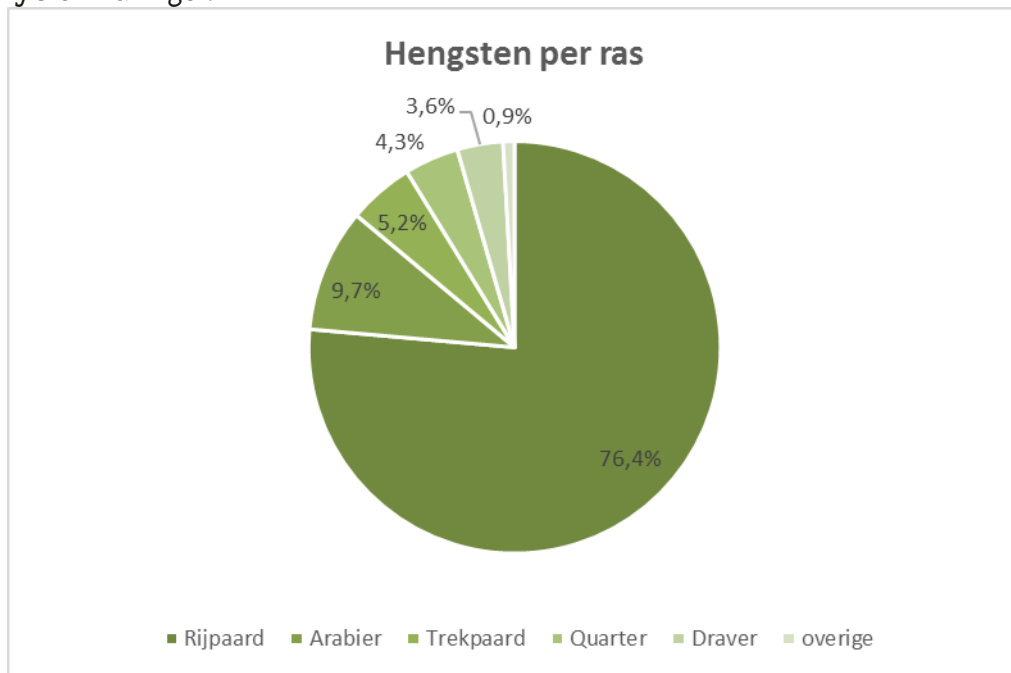
Figuur 3: evolutie van het aantal hengsten waarvan sperma wordt gewonnen

Het merendeel van de hengsten was verbonden aan één centrum, terwijl 27 hengsten naar twee of meer centra gingen voor spermawinning. In de meeste gevallen gaat het hier over hengsten waarvan vers sperma op het 'thuiscentrum' wordt gewonnen en waarvan diepvriessperma wordt gewonnen op een gespecialiseerd centrum.

In figuur 4 wordt het aandeel van de ingezette hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden (76,4%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden werd er ook sperma gewonnen van hengsten die behoren tot de Arabische paarden



(9,7%), trekpaarden (5,2%), Quarters (4,3%) en dravers (3,6%). De term 'overige' in figuur 4 omvat de rassen rijpony's en Haflinger.



Figuur 4: aandeel van hengsten op de centra voor spermawinning, per type/ras

3.2 AANTAL ACTIEVE CENTRA

In het activiteitenjaar 2019 hebben 60 centra van de in totaal 79 centra die een of meerdere erkenningen bezitten voor het winnen van sperma, effectief sperma gewonnen. Het aantal actieve centra is vrij stabiel (figuur 5).



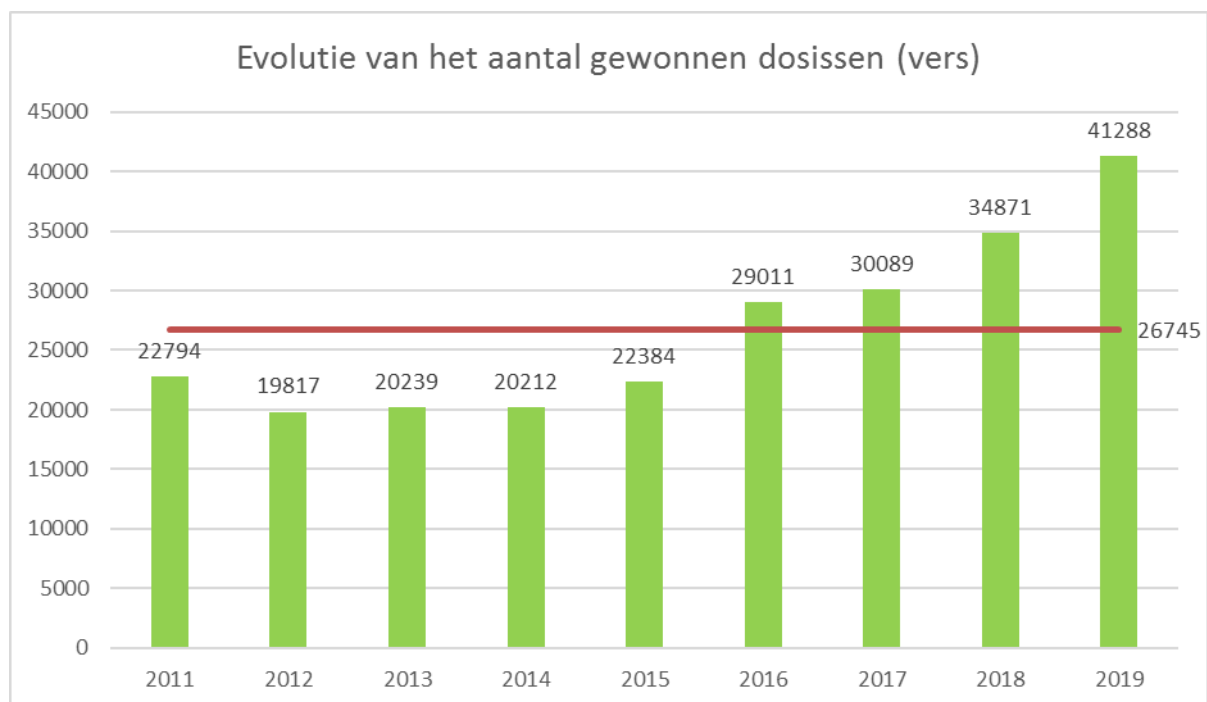
3.3 AANTAL DOSISSEN SPERMA

Sinds 2011 wordt er, bij het opvragen van de cijfers, een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma.

- Vers sperma:
een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op drachtigheid. In de praktijk komt één dosis vers sperma overeen met één buisje of tube waarin het sperma bewaard en verzonden wordt.
- Diepvriessperma:
de dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Het benodigde aantal rietjes wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst en van dag tot dag.

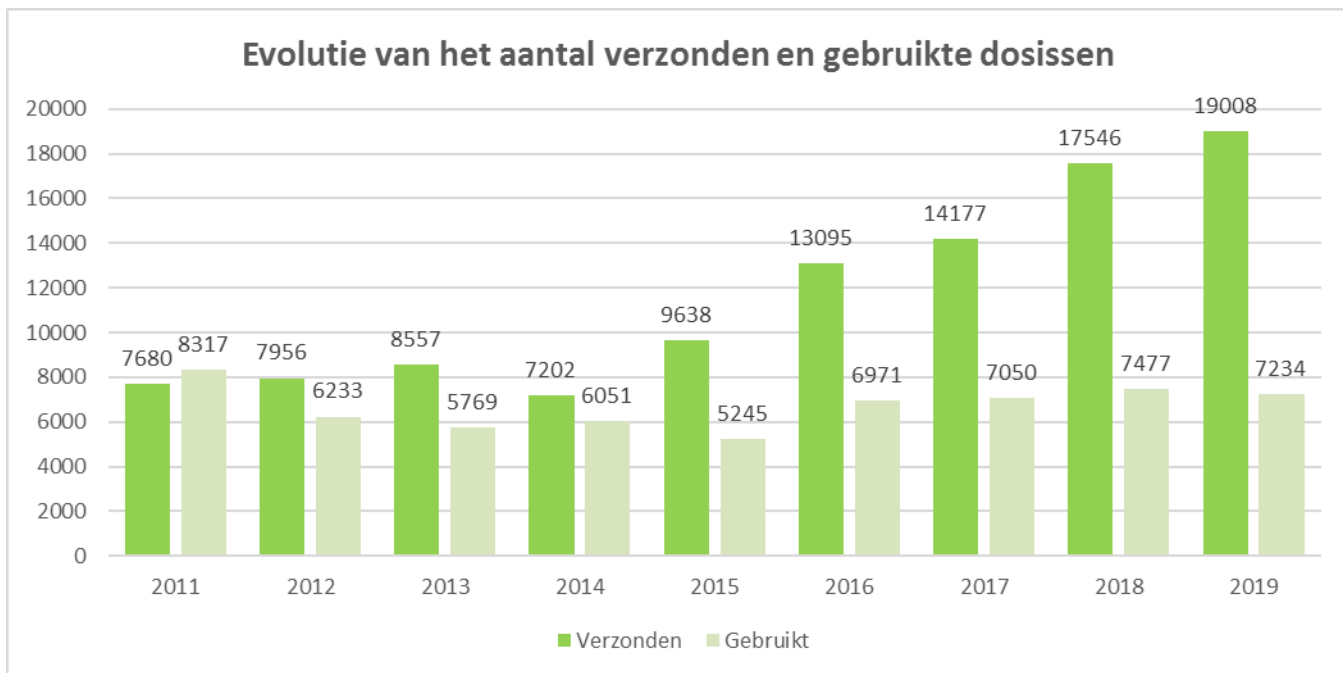
3.3.1 Vers sperma

In 2019 werden er 41.288 dosissen vers sperma gewonnen van 394 hengsten op de centra. Dit is een stijging van het aantal gewonnen dosissen ten opzichte van het jaar 2018 met 18,4% (figuur 7).



Figuur 7: evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma (vers)

Van het aantal geproduceerde verse dosissen werden er 7.234 dosissen gebruikt op de centra zelf en 19.008 dosissen verzonden. De stijgende tendens in verzonden dosissen sperma zet zich verder door. (figuur 8).



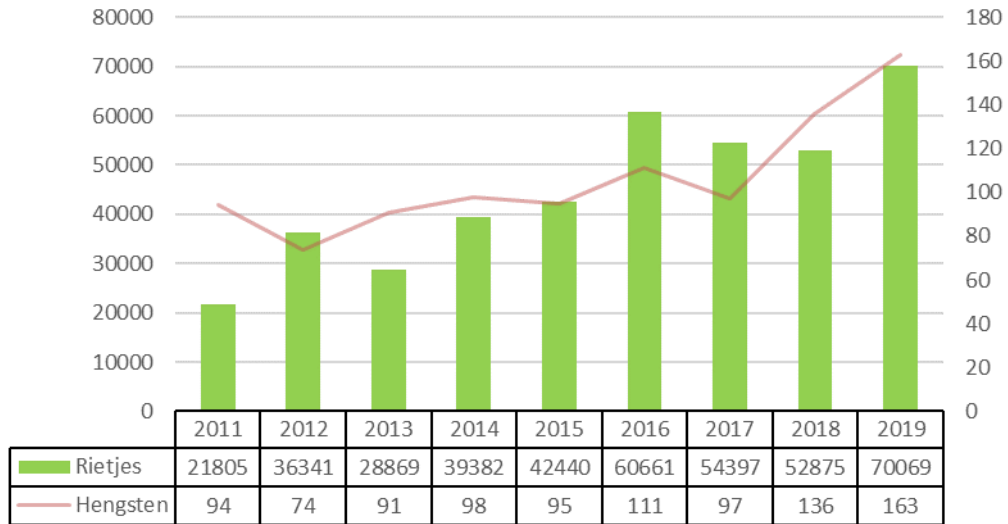
Figuur 8: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen

3.3.2 Diepvriessperma

In 2019 werden 70.069 rietjes diepvriessperma van 163 hengsten gewonnen op 13 centra. Het winnen van diepvriessperma gebeurt veelal op gespecialiseerde centra die een erkenning hebben voor de intracommunautaire handel.

////////////////////////////////////

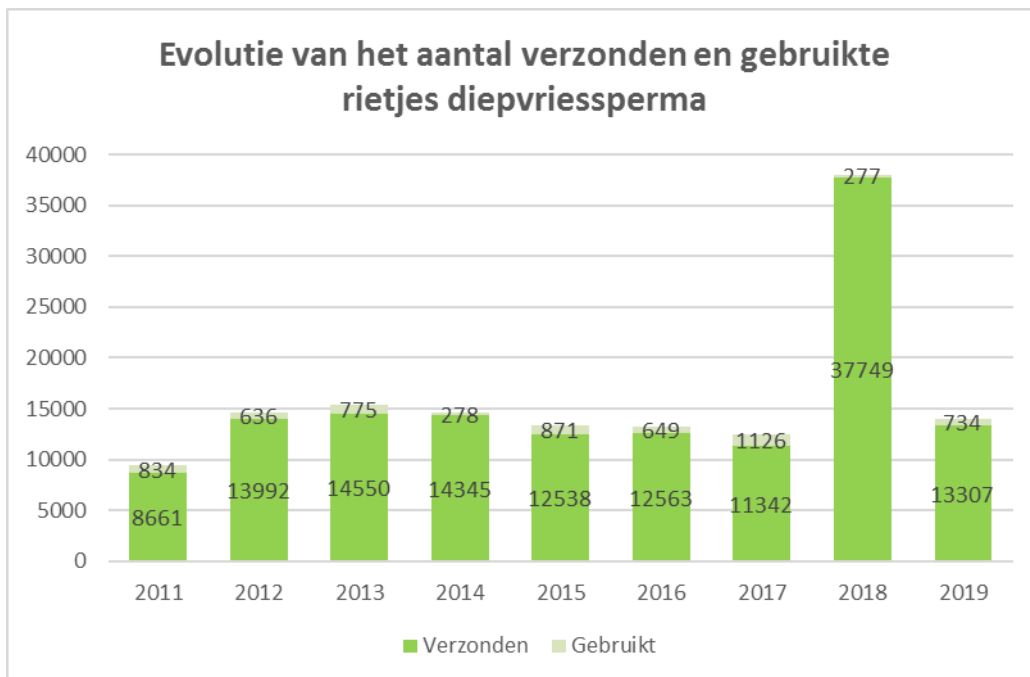
Evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepvriessperma en het aantal hengsten



Figuur 9: evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepvriessperma

Het grootste deel van de hoeveelheid gewonnen diepvriessperma wordt ofwel bewaard op het centrum zelf, ofwel verzonden naar klanten. In 2019 werden 13.307 rietjes verzonden. Slechts een kleine minderheid van het diepvriessperma, namelijk 734 rietjes, werd dit jaar op het centrum zelf gebruikt voor inseminatie. In figuur 10 is te zien dat het aantal verzonden en gebruikte rietjes vrij constant is, op een piek voor het aantal verzonden rietjes in 2018 na.

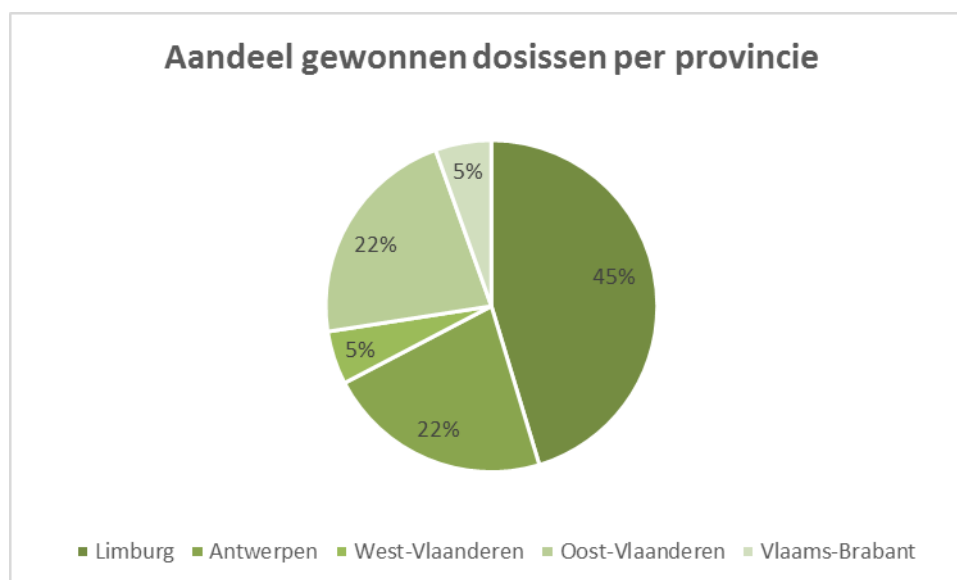




Figuur 10: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden rietjes

3.4 VERDELING PER PROVINCIE

Figuur 11 toont aan in de provincie Limburg het meeste dosissen vers sperma worden gewonnen met een aandeel van 45%, gevolgd door Antwerpen en Oost-Vlaanderen met elk 22%.



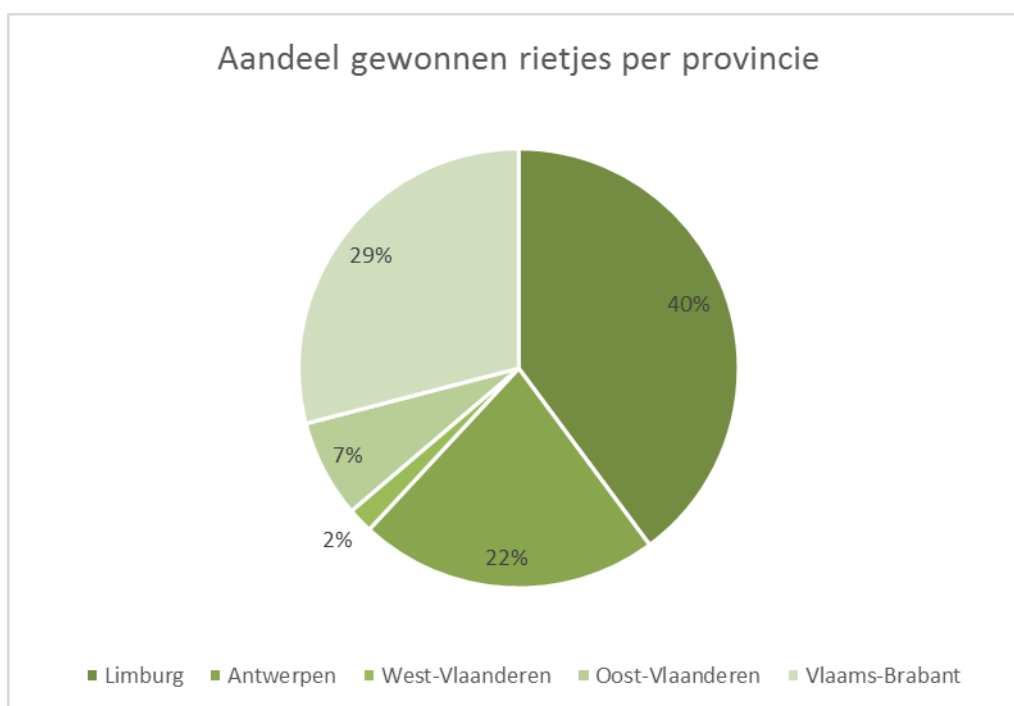
Figuur 11: aandeel gewonnen dosissen per provincie

Tabel 4 geeft het gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen weer per centrum voor de verschillende provincies. Hierbij is enkel rekening gehouden met centra die in 2019 actief waren op het vlak van spermawinning. In Limburg werd het hoogste aantal verse dosissen gewonnen per centrum.

Tabel 4: gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld aantal dosissen per centrum
Limburg	13	18714	1440
Antwerpen	14	9087	649
Oost-Vlaanderen	8	2151	269
West-Vlaanderen	18	9074	504
Vlaams-Brabant	6	2262	377
Gemiddeld:			648

Figuur 12 geeft de situatie weer voor het aantal rietjes diepvriessperma. Hieruit blijkt dat in Limburg ook het grootste aantal rietjes wordt gewonnen met een aandeel van 40%. Tweede grootste provincie is Vlaams-Brabant met 29%, gevolgd door Antwerpen met 22%.

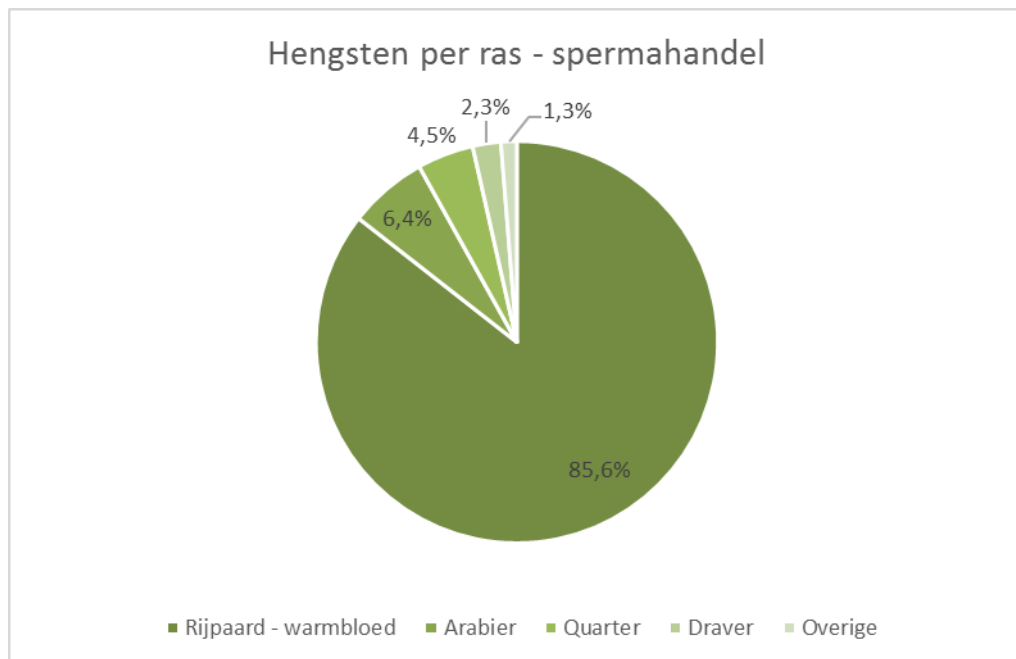


Figuur 12: aandeel gewonnen rietjes per provincie

3.5 HANDEL IN SPERMA

Naast winning van vers sperma en diepvriessperma, wordt er op de erkende centra voor winning en/of opslag ook sperma verhandeld dat gewonnen werd op andere centra, in binnen- of buitenland. Dit sperma wordt gebruikt voor inseminatie op het centrum zelf of bij de merriehouders thuis, maar kan ook worden opgeslagen voor later gebruik op het centrum of voor verdere verzending naar klanten.

Figuur 13 geeft het aandeel weer per type/ras. Het merendeel van de gebruikte hengsten zijn rijpaarden (85,6%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden wordt er ook sperma verhandeld van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (6,4%), Quarters (4,5%) en dravers (2,3%). De term 'overige' in figuur 4 omvat de rassen zoals rijpony's, Friese paard, Haflinger, Trekpaard,...



Figuur 13: aandeel van ras/type bij handel in sperma gewonnen op andere centra

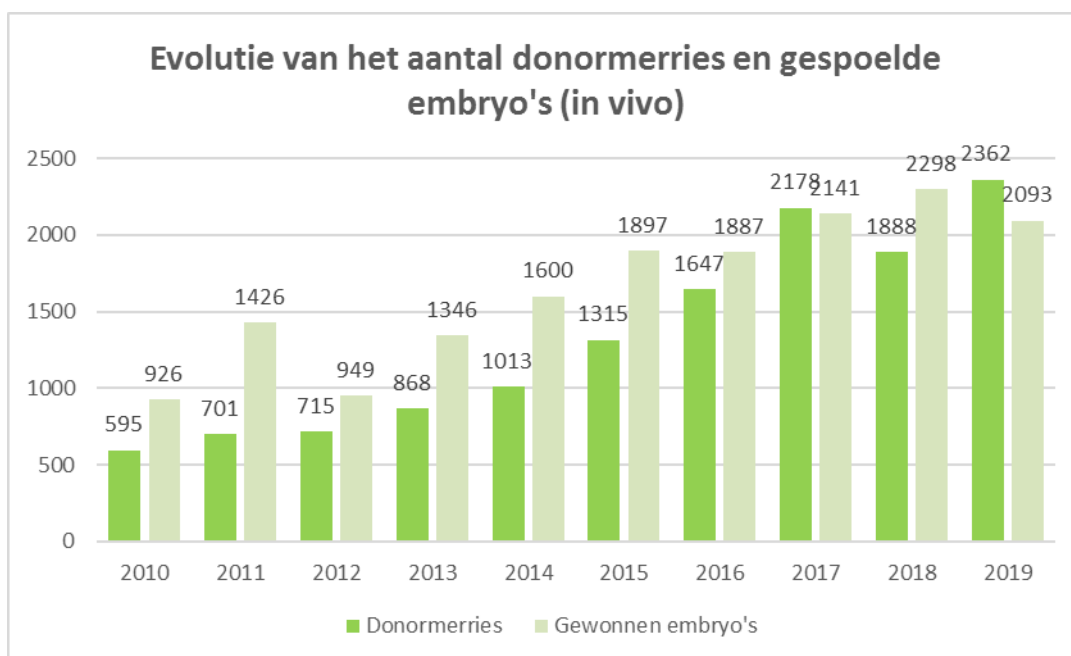
4 EMBRYOTRANSPLANTATIE EN EICELWINNING

In 2019 werd bij het opvragen van de cijfers voor de eerste maal een onderscheid gemaakt tussen de winning van embryo's via spoeling en de in vitro productie van embryo's na eicelwinning.

4.1 EMBRYOWINNING

4.1.1 In vivo

In 2019 werden er bij 2.362 donormerries in totaal 2.093 embryo's gewonnen op 32 centra (figuur 14). Na een daling in 2018 betekent dit dat het aantal donormerries terug stijgt met 25,0% ten opzichte van 2018. Deze merries waren hoofdzakelijk rijpaarden (91,0%). Het aantal donormerries voor het Arabische ras bedraagt 8,2% en de rest (0,8%) behoort tot rassen zoals rijpony's en Quarters.



Figuur 14: evolutie van het aantal donormerries en gespoelde embryo's

4.1.2 In vitro

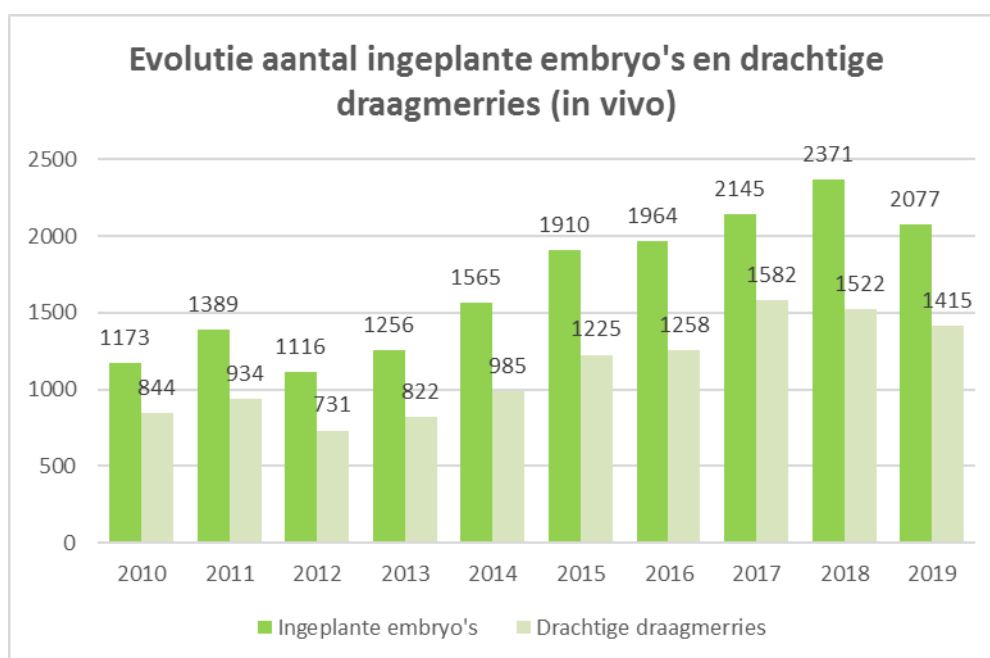
In 2019 werden er in Vlaanderen 1.463 eicellen gewonnen bij 124 donormerries die allen behoorden tot het type 'rijpaard-warmbloed'. Deze eicellen werden voornamelijk verzonden naar het Italiaanse centrum dat gespecialiseerd is in ICSI en de productie van in vitro embryo's.

4.2 EMBRYOTRANSPLANTATIE

4.2.1 In vivo

Uiteindelijk werden er 2.077 gespoelde embryo's ingeplant bij draagmerries op 22 centra (figuur 15). Het overgrote deel van deze embryo's -namelijk 84,1%- werd in 2019 ingeplant op 4 van deze 22 centra. Er is duidelijk een sterke mate van specialisatie en een algemene stijgende tendens voor het inplanten van embryo's bij een draagmoeder. Een toenemend aantal centra legt zich toe op het winnen van embryo's.

Op het einde van het seizoen waren 1.415 draagmerries drachtig, oftewel 68,1% van de merries waarbij een embryo werd ingeplant (figuur 15).



Figuur 15: evolutie van het aantal ingeplante embryo's en drachtige draagmerries

4.2.2 In vitro

In 2019 werden er op de centra 294 embryo's ingeplant die geproduceerd werden door middel van ICSI. Uiteindelijk waren hiervan 187 draagmerries drachtig op het einde van het seizoen, wat overeenkomt met een drachtigheidspercentage van 63,6%.

5 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

5.1 FOKKERIJ - STAMBOEKWERKING

De Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector van de paardachtigen in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging en het erkennen van verschillende verenigingen om stamboeken bij te houden;
- door toe te zien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten te subsidiëren. In samenwerking met KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door kosten verbonden aan stamboekwerking te subsidiëren;
- door projecten te subsidiëren die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

5.2 FOKKERIJ – CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden en heeft een beleidsondersteunende rol. De erkende centra worden regelmatig bezocht door een deskundige van het departement. Daarbij wordt nagegaan of het centrum voldoet aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat de kwaliteit van het dierlijke uitgangsmateriaal, zijnde de levende producten, ook in de toekomst verzekerd blijft.

//

DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Bijlage 1: ligging van de erkende centra voor voortplantingstechnieken in Vlaanderen

